

Έβελυν Ασουάντ

«Το θέατρο είναι ο έρωτας στην υπερβατική του μορφή»

Ειρήνη Αϊβαλιώτου

11/12/2019

Ηθοποιός με πολύπλευρο ταλέντο, εύπλαστη, άοκνη, σαρωτική, με εσωτερικές δονήσεις και σπάνια ευαισθησία, η Έβελυν Ασουάντ έκανε αισθητή την πρώτη παρουσία της στη σκηνή με τη συμμετοχή της, το 2015, στο «Εμείς» του Γιεβγκένι Ζαμιάτιν με την Ομάδα Σημείο Μηδέν.

Το 2016 είδαμε το γλυκό της πρόσωπο στο «Μάουζερ» του Heiner Müller σε σκηνοθεσία Κλήμη Εμπέογλου στο Θέατρο της Σχολής Καλών Τεχνών και κατόπιν με την Ομάδα Σημείο Μηδέν και πάντα σε σκηνοθεσία Σάββα Στρούμπου στις παραστάσεις «Η Αποστολή: Ανάμνηση από μια Επανάσταση» (2016-2017), «Περιμένοντας τον Γκοντό» του Σάμουελ Μπέκετ (2019) και τώρα στην «Αντιγόνη» του Σοφοκλή. Με την επαναστάτρια Αντιγόνη της, παραδίδει μία από τις πιο ολοκληρωμένες ερμηνείες της ηρωίδας που έχουμε δει τα τελευταία χρόνια.

Ωριμότερη από κάθε άλλη φορά, με αξιοζήλευτη υποκριτική, εξαιρετική χροιά και υπέροχη κίνηση, με ιδιαίτερη αφοσίωση, με πάθος και αυταπάρηση, σπαρακτική, συγκλονιστική, εκρηκτική, οδηγεί τη θυγατέρα του Οιδίποδα αταλάντευτα, δίχως ίχνος αμφιβολίας, σε μια πορεία για το δίκαιο που καθορίζουν οι «άγραφοι κι αλάθητοι νόμοι των θεών».

Καταθέτοντας όλα τα εκφραστικά της μέσα, γεμάτη ζωντάνια, ενέργεια, πλήρη κατανόηση του κειμένου και του χαρακτήρα που υποδύεται μάς οδηγεί στη σκηνή του Θεάτρου Άττις-Νέος Χώρος, σε μια υψηλού επιπέδου αισθητική απόλαυση.

Βλέπουμε μια Αντιγόνη αποφασισμένη και σταθερά αποφασιστική σε όλες της τις διαστάσεις που με ανυποχώρητο πείσμα και ακλόνητη θέληση έρχεται από την αρχή κιόλας του έργου να εκτελέσει το σκοπό της. Η οργή της είναι έκδηλη, σε αντίθεση με την τρυφερότητα που νιώθει για το συγγενικό της πρόσωπο, τον άμοιρο Πολυνείκη, η τιμή του οποίου διασύρεται. Η ψυχική της αναστάτωση και τα ανάμεικτα συναισθήματά

της εκφράζονται στο ηρωικό νεανικό της πρόσωπο, που στέκεται πάνω και πέρα από τα μέτρα του κοινού ανθρώπου.

Στην τραγωδία, που ανοίγει τα μεγάλα σοφόκλεια θέματα, η Αντιγόνη βαδίζει με αρχοντιά προς το χαμό της, αυτή η κόρη του Οιδίποδα, ο μύθος του οποίου «είναι ο περιφημότερος όλων των θηβαϊκών μύθων» και μέλος ενός οίκου με βεβαρυμένο ιστορικό από συμφορές, αντιπαραθέτει την ηθική αρετή με την κυνικότητα της εξουσίας.

Η “Αντιγόνη” του Θεάτρου Άττις-Νέος Χώρος είναι μια πρωτόγνωρη παράσταση, που καθηλώνει το κοινό με τη δυναμική της και γράφει μια μοναδική θεατρική σελίδα.

Η παρουσία της Έβελυν Ασουάντ στο βασικό ρόλο και η ερμηνεία της μαζί με την πραγματικά έξοχη σκηνοθεσία του Σάββα Στρούμπου και την απόδοση όλων των μελών της ομάδας (Κωνσταντίνος Γώγουλος, Έλλη Ιγγλίζ, Ανδρομάχη Φουντουλίδου, Γιάννης Γιαραμαζίδης, Ρόζυ Μονάκη, Στέλιος Θεοδώρου – Γκλίναβος) είναι από τα πολυτιμότερα συστατικά για το θέατρό μας αλλά και για το αρχαίο δράμα που τόσο έχει ανάγκη από μεγάλης αξίας υλικά.

Η Έβελυν, γεννημένη στη Θεσσαλονίκη από Σύριο πατέρα και μητέρα ποντιακής και ηπειρωτικής καταγωγής, είναι απόφοιτος της Δραματικής Σχολής του Εθνικού Θεάτρου. Στη συνέντευξη που ακολουθεί με οξυδέρκεια και ευγλωττία, δημιουργικό προβληματισμό και εποικοδομητική σκέψη, μάς μιλά εφ’ όλης της ύλης, αναλύοντας θέματα κοινωνίας και τέχνης, ζωής και θεάτρου, ξεκινώντας από τη μισητή... ψαρόσουπα των παιδικών της χρόνων

Γεννήθηκα και μεγάλωσα στη Θεσσαλονίκη. Ο πατέρας μου είναι Σύριος και η μητέρα μου προέρχεται από την Ήπειρο και τον Πόντο.

Ποια έντονη ανάμνηση έχεις από την παιδική σου ηλικία;

Θυμάμαι τη δασκάλα μου στο νηπιαγωγείο που με έβαζε με το ζόρι να τρώω τη διπλή δόση ψαρόσουπας που μου έδιναν μαζί οι γονείς μου, από φόβο μην πεινάσω! Δεν μπορώ να ξεχάσω την εικόνα του κουταλιού μπροστά μου, και την επιμονή της να τη φάω. Από τότε δεν έχω φάει πότε ξανά ψαρόσουπα.

Ποιοι ήταν οι λόγοι που σε έκαναν να μπεις στην περιπέτεια του θεάτρου;

Ως παιδί ήμουν πολύ ντροπαλή. Η ντροπή με απέτρεπε να εκδηλώσω και να πραγματοποιήσω οποιαδήποτε επιθυμία μου. Οι γονείς μου στην προσπάθειά τους να με βοηθήσουν, με έγραψαν σε ένα εργαστήριο όπου είχαμε διάφορες δραστηριότητες, μεταξύ των οποίων και το θέατρο. Πρέπει να ήμουν τεσσάρων ετών κι έτσι ξεκίνησαν όλα. Λίγα χρόνια αργότερα αναζήτησα μόνη μου αυτόν τον κόσμο. Με μάγευε τόσο που κατάφερα να ξεπεράσω την ντροπή και τον φόβο μου, και αποτελούσε πάντα μια πρόκληση για εμένα. Κάθε φορά που τα κατάφερα, ένιωθα μια λύτρωση, η οποία μου έδινε δύναμη και εκτός του θεατρικού κόσμου. Μεγάλωνα και δυνάμωνα μέσα από αυτό. Καθώς ωρίμαζα άρχιζα να αναζητώ τη βαθύτερη ρίζα, που με οδήγησε να οραματιστώ το θέατρο και επαγγελματικά. Όσο δουλεύεις συνειδητά, τόσο απομακρύνεσαι από διάφορες ματαιοδοξίες και φτάνεις πιο κοντά στο κέντρο σου.

Ποιοι υπήρξαν οι κυριότεροι δάσκαλοί σου;

Ένας δάσκαλος που μου άλλαξε ραγδαία την οπτική μου προς το θέατρο, και με επηρέασε βαθύτατα στον δρόμο που επέλεξα στη μετέπειτα πορεία μου στον χώρο, είναι ο Στέργιος Καλφόπουλος που έχει το εργαστήριο «Τεχνουργείο» στη Θεσσαλονίκη. Άκουσα πρώτη φορά για το θέατρο «Άττις», και με παρότρυνε να δώσω εξετάσεις σε Κρατικό και Εθνικό. Το μεγαλύτερο σχολείο όμως ήταν η μελέτη μου πάνω στο θέατρο μετά την αποφοίτησή μου από τη σχολή. Στη σχολή δέχεσαι μια πολύπλευρη πληροφόρηση, η οποία αποτελεί μια προετοιμασία για τη συνειδητή μετέπειτα επιλογή σου. Έτσι το πραγματικό θεατρικό σχολείο για μένα ήταν η πορεία μου κοντά στον κ. Τερζόπουλο και στον Σάββα Στρούμπο, που η συνεργασία μας εκπλήρωσε ένα όνειρο, και παράλληλα με ωρίμασε ως καλλιτέχνη, ως ηθοποιό και ως άνθρωπο, και για αυτό τους ευχαριστώ πολύ για την ενσωμάτωσή μου στην οικογένεια του Άττις. Ευχαριστώ πολύ και τον κ. Άρη Ρέτσο ο οποίος με εισήγαγε στον κόσμο της αρχαίας τραγωδίας. Τέλος θέλω να αναφέρω ότι μέσα στη σχολή υπήρξαν καθηγητές σε διαφορετικά πεδία, που ο καθένας με τον τρόπο του έθρεψε την ανάγκη μου να εξελιχθώ στον κόσμο της τέχνης όπως ο κ. Γιώργος Ζαμπουλάκης, η κ. Βίκυ Παναγιωτάκη, η κ. Αμάλια Μπένετ, η κ. Κατερίνα Βλάχου, ο κ. Διονύσης Καψάλης, η κ. Χαρά Κεφαλά, η κ. Ελένη Σκότη και η κ. Μάρθα Φριντζήλα.

Πώς γνωρίστηκες με τον σκηνοθέτη σου Σάββα Στρούμπο και άρχισε η συνεργασία σας;

Με τον Σάββα γνωριστήκαμε στο καλοκαιρινό εργαστήριο του κ. Τερζόπουλου το 2014, όπου δίδασκε τη μέθοδο του κ. Τερζόπουλου. Έπειτα από λίγους μήνες μου πρότεινε την πρώτη μας συνεργασία στο “Εμείς” του Γ. Ζαμιάτιν, που ήταν και η πρώτη μου επαγγελματική παράσταση μετά τη σχολή.

Πώς είναι να είσαι μέλος της ομάδας Σημείο Μηδέν;

Μέσα στο επαγγελματικό χάος που επικρατεί, το να είσαι μέλος μιας ομάδας είναι πολύ σημαντικό, γιατί ενέχει τη μορφή μιας οικογένειας. Είμαστε κοντά ο ένας στον άλλο πρώτα ανθρώπινα και μετά επαγγελματικά. Έτσι η δημιουργία απελευθερώνεται με έναν τρόπο που δεν μπορεί να συμβεί σε έναν κλασικά στημένο θίασο. Δεν είναι θέμα επανάπαυσης, αλλά οικοδόμησης μιας σχέσης που εξελίσσεται, και ωριμάζει τη χημική σύνδεση των καλλιτεχνών που την απαραίτίζουν.

Πώς λειτουργεί ως σκηνοθέτης ο Σάββας Στρούμπος;

Ο Σάββας μας αφήνει πολύ χώρο να δημιουργήσουμε, και να ορίσουμε την ύπαρξή μας ως ηθοποιοί. Έτσι καλλιεργούμε τη σκηνική μας αντίληψη, αυτοπροσδιοριζόμαστε και λυτρωνόμαστε μέσα από την οδηγία του. Είναι ένας γητευτής σκηνοθέτης.

Η Αντιγόνη, που υποδύεσαι φέτος, θεωρείται γυναικείο σύμβολο αρετής και αντίστασης. Για σένα τι συμβολίζει;

Την υπέρβαση, τον απέθαντο πόθο και την ακλόνητη πίστη.

Ποιες αξίες και ηθικές αρχές υποστηρίζει η «Αντιγόνη» του Σοφοκλή;

Το ζήτημα της ηθικής είναι ένα δίπολο που θα απασχολεί πάντα τους θεωρητικούς της τραγωδίας. Η Αντιγόνη εκπροσωπεί το κατά συνείδηση δίκαιο. Μία εκπροσώπηση που υποκινείται από ένα προσωπικό ζήτημα, το οποίο ανάγεται σε μία βαθιά πολιτική πράξη και έρχεται σε σύγκρουση με το θετό δίκαιο του Κρέοντα, δηλαδή τους νόμους της πόλης κράτους. Μέσα από την επιθυμία της να θάψει τον αδερφό της, μάχεται για όλους τους νεκρούς, για τη συλλογική μνήμη, για τη θέση της γυναίκας μέσα στην ανδροκρατούμενη κοινωνία της εποχής, και διεκδικεί την αποδοχή του διαφορετικού μέσα στην κοινωνία.

Πόσο διήρκεσε η προετοιμασία για την παράσταση;

Ξεκινήσαμε τις πρόβες τον Οκτώβριο και ανεβήκαμε τον Μάιο.

Πόσο σκληρή ήταν η δοκιμασία των προβών;

Θα έλεγα πως η δυσκολία κλιμάκωνε καθώς περνούσε ο χρόνος. Αυτή όμως είναι μία διαδικασία που οφείλει να περάσει κάθε θίασος για να επιτύχει ένα ολοκληρωμένο αποτέλεσμα.

Μπορεί η ζωή να επανεκκινήσει μετά τον πόλεμο;

Η ιστορία μας έχει διδάξει ότι ύστερα από κάθε πόλεμο υπάρχει αναγέννηση και μία νέα τάξη πραγμάτων. Αυτό που με απογοητεύει είναι ότι δεν υπάρχει ούτε μία σελίδα της ανθρώπινης ιστορίας, που να μην περιέχει κάποιον πόλεμο. Δεν είναι δυνατό εν έτει 2019 να υπάρχουν ακόμη εμπόλεμες περιοχές, και να διατάζουν άνθρωποι να εξοντώσουν άλλους ανθρώπους στον βωμό του χρήματος και της εξουσίας. Η επικράτηση του ισχυρότερου διά της βίας είναι μάλλον ένα αρχέγονο αναλλοίωτο ένστικτο, το οποίο δυστυχώς η πολιτισμική εξέλιξη δεν κατάφερε να το εξαλείψει. Η παγκόσμια ειρήνη είναι κάτι ουτοπικό, και στην καλύτερη περίπτωση ένα εμπορικό σλόγκαν που εξυπηρετεί και πάλι συμφέροντα κυρίως της πολεμικής βιομηχανίας. Το μεγαλύτερο μέρος των κρατικών προϋπολογισμών ξοδεύεται για την άμυνα. Κατάγομαι, όπως σας είπα και από τη Συρία, και νιώθω βαθιά θλίψη που ο πόλεμος κατέστρεψε μία χώρα με τόσο πλούσια ιστορία και πολιτισμό, με τον κίνδυνο η καταστροφή να εξαπλωθεί σε όλη την υφήλιο. Οι απίστευτα βίαιες και τυφλές τρομοκρατικές επιθέσεις των τελευταίων ετών δείχνουν πόσο αναλώσιμη θεωρείται η ανθρώπινη ζωή. Σκοπός είναι να μη χρειάζεται να επανεκκινεί η ζωή, αλλά να επενδύσουμε στην αλληλεγγύη, γιατί μόνο έτσι υπάρχει ελπίδα για ένα πραγματικά καλύτερο αύριο.

Μπορεί ο άνθρωπος να διεκδικήσει εκ νέου τους όρους της ζωής του, ύστερα από μια συντριβή;

Μία συντριβή είναι πιθανό να καταρρακώσει έναν άνθρωπο, να τον οδηγήσει στο σκοτάδι, στην κατάθλιψη, σε απονενομημένες πράξεις. Χρειάζεται τεράστια δύναμη για να ανακάμψει και να καθορίσει τη μετέπειτα πορεία του. Ο φοίνικας που αναγεννάται μέσα από τις στάχτες του, συμβόλιζε από την αρχαιότητα τη δυνατότητα να αναγεννηθούμε

έπειτα από μία καταστροφή, έναν «θάνατο». Πρέπει να αντλήσουμε δύναμη από τους ανθρώπους γύρω μας, ή ακόμη καλύτερα να προσπαθήσουμε να βρούμε μέσα μας τη φλόγα της ύπαρξής μας και να την τροφοδοτήσουμε.

Τι έμεινε στην ανθρωπότητα από την αρχαία ελληνική τραγωδία;

Τα ονόματα των συγγραφέων και κάποιων τραγωδιών, και σε δεύτερο επίπεδο η φιλοσοφία και η ηθική που συνοδεύουν τα έργα.

Τι σημαίνει για σένα θέατρο;

Ο έρωτας στην υπερβατική του μορφή.

Τι θυσιάζει κανείς για να είναι καλλιτέχνης σήμερα;

Κάθε δουλειά θέλει θυσίες. Εάν ο καλλιτέχνης ζει από την τέχνη του, τότε οι κανόνες επιβίωσης είναι πάνω κάτω οι ίδιοι με κάθε ελευθέρου επαγγέλμα. Κάποιοι καλλιτέχνες θυσιάζουν την οικονομική τους ευμάρεια στον βωμό της βαθύτερης ανάγκης τους. Δυστυχώς στις περισσότερες περιπτώσεις η αφοσίωση και ο χρόνος εργασίας δεν αμείβονται ανάλογα. Υπάρχουν και καλλιτέχνες που παράγουν έργο, αλλά δεν βασίζονται οικονομικά σε αυτό, και έχουν κάποια άλλη δραστηριότητα που τους παρέχει τα προς το ζην. Η βαθιά αγάπη για την τέχνη καθορίζει και τις θυσίες που πρέπει να κάνει για να μπορέσει να παραγάγει και να ικανοποιηθεί ηθικά από το έργο του, που πιθανό να χρειάζεται πολύ χρόνο για να ολοκληρωθεί αν είναι δημιουργός ή για να φτάσει σε ένα υψηλό επίπεδο ερμηνείας εάν είναι περφόρμερ. Η μεγαλύτερη λοιπόν θυσία είναι ο χρόνος. Δεν υπάρχουν Σαββατοκύριακα, αργίες, γιορτές, διακοπές και γενικότερα ελεύθερος χρόνος, υπάρχει μόνο δεσμευμένος από την τέχνη του.

Τι θα έλεγες για τη δική σου γενιά ηθοποιών και καλλιτεχνών;

Η δική μας καλλιτεχνική γενιά είναι τυχερή και άτυχη ταυτόχρονα. Τυχερή γιατί ζει στην εποχή της πληροφορίας, και μπορεί κυρίως μέσω της τεχνολογίας να έχει πρόσβαση σε οποιοδήποτε γνώση είναι δυνατό να συνδράμει στην εξέλιξή της, και άτυχη γιατί υπάρχει ένας φαινομενικά τεράστιος κορεσμός στην καλλιτεχνική δημιουργία. Σε όποια τέχνη και αν εστιάσουμε θα δούμε ότι έχει τερματίσει σε όλα τα επίπεδα. Από τη μουσική, τη ζωγραφική, τη γλυπτική, το θέατρο, τον χορό, τον κινηματογράφο και όλα τα εικαστικά γενικότερα, η τέχνη παρουσιάζει

μία έντονη κορύφωση εδώ και χρόνια, με χαρακτηριστικό το στοιχείο της επανάληψης. Δεν υπάρχει πλέον κάτι πρωτόλειο. Αυτό που νομίζω ότι μπορεί να προκύψει από τη δική μας γενιά, είναι “καλλιτεχνικά αμαλλάματα” με πρώτη ύλη τη μέχρι τώρα δημιουργία. Όσον αφορά στο θέατρο υπάρχει μεγάλη ανάγκη να εστιάσουμε ακόμη περισσότερο στο ένστικτο και στη ρίζα της θεατρικής τέχνης. Όταν κάτι τελματώνει, η αναγωγή στη ρίζα αποτελεί τη λύση για τη δημιουργία νέων τάσεων και εκφράσεων.

Πόσο απλό είναι να έχουμε νέες ιδέες;

Οι νέες ιδέες προκύπτουν από τη μοναδικότητα κάθε ανθρώπου. Το ζήτημα δεν είναι να αναζητούμε τη νέα ιδέα για την επίτευξη του διαφορετικού, αλλά να κοιτάξουμε στο βάθος του πυρήνα μας που είναι τόσο μοναδικός όσο και κοινός με εκείνον του κάθε ανθρώπου. Σε εκείνες τις στιγμές της αληθινής αναμέτρησης με αυτόν, σε αυτές τις φωτεινές στιγμές διαύγειας θα έλεγα ότι παράγονται πραγματικά οι νέες ιδέες.

Η τέχνη -και η ειδικά η τέχνη του θεάτρου- πόση πειθαρχία χρειάζεται;

Χρειάζεται πειθαρχία μέσα στην αναρχία. Να οργανώνουμε το χάος. Να αποδομούμε τα πάντα και να τα βάζουμε πάλι σε τάξη.

Πώς θα χαρακτήριζες την περίοδο που διανύουμε;

Απόλυτα μεταβατική σε όλα τα επίπεδα. Πλανάται παντού η αίσθηση ότι κάτι θα γίνει που θα ανατρέψει τη μέχρι τώρα ανθρώπινη πορεία, αλλά δεν είναι ξεκάθαρο αν θα είναι προς το καλύτερο ή προς το χειρότερο. Όλοι έχουν την ανάγκη να δουν έναν κόσμο καλύτερο, αλλά πολλές φορές το κόστος για την επίτευξη αυτού έχει δυσάρεστες επιπτώσεις σε ομάδες ανθρώπων και στον ίδιο τον πλανήτη. Είναι απίστευτα δύσκολο να υπάρξει μία ισορροπία μεταξύ της χρήσης των πόρων και της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου. Και ελλοχεύει πάντα και ο κίνδυνος μίας παγκόσμιας σύρραξης για τον έλεγχο της ενέργειας. Ας ελπίσουμε ότι θα οδηγηθούμε σε μία νέα εποχή πιο φιλική για τον άνθρωπο.

Όταν δεν παίζεις στο θέατρο, με τι σου αρέσει να ασχολείσαι;

Το τελευταίο διάστημα έχω αφοσιωθεί πολύ και στο τραγούδι. Είμαι τραγουδίστρια σε ένα νέο συγκρότημα, με έθνικ ροκ προσανατολισμό. Σύντομα θα κυκλοφορήσουμε το πρώτο μας single και θα ακολουθήσει

ένα ΕΡ. Ανοίγει ένα νέο καλλιτεχνικό κεφάλαιο για μένα και περιμένω με αγωνία μαζί με την υπόλοιπη ομάδα να μοιραστούμε με τον κόσμο την αλήθεια μας μέσα από την αναγωγή στη ρίζα όπως προείπα. Εδώ να πω ότι τα παιδιά της μπάντας με φωνάζουν «τραγωδίστρια»!

Πόσο μας καθορίζει, κατά τη γνώμη σου, η εικόνα που έχουν οι άλλοι για μας;

Αν κοιτάξουμε γύρω μας και παρατηρήσουμε τη συμπεριφορά της μάζας, θα συμπεράνουμε ότι παίζει μεγάλο ρόλο. Αυτό οδηγεί σε μία φαύλη αναζήτηση εκείνων των στοιχείων που ωραιοποιούν επίπλαστα την εικόνα μας, με σκοπό να είμαστε αρεστοί και να ενισχύουμε διαρκώς το κοινωνικό μας προφίλ. Συχνά αποκτούμε ταμπέλες, τις οποίες καταλήγουμε να ενστερνιζόμαστε. Ακόμη και η στυλιστική μας άποψη εξαρτάται από τη μόδα, η οποία ορίζει τον τρόπο που πρέπει να παρουσιαζόμαστε στην κοινωνία. Δημιουργούνται κώδικες ένδυσης και συμπεριφοράς που απέχουν από την αλήθεια μας, και που με την πρώτη δυσκολία είναι πιθανό να αφήσουν έκθετο τον άνθρωπο που δεν συνάδει η εξωτερική του εικόνα με την εσωτερική του αλήθεια. Θεωρώ ότι ο αυτοκαθορισμός μας και η αυτογνωσία είναι οι αρχές της ατομικής ελευθερίας, και κατά συνέπεια η βάση για τη σύσταση μίας αδέσμευτης από ψεύτικες και ανούσιες τάσεις κοινωνίας.

Πιστεύεις ότι έχουμε ικανή θεατρική παιδεία στην Ελλάδα;

Στο σύνολο η θεατρική μας παιδεία είναι ελλιπής. Σπανίζουν οι πραγματικοί δάσκαλοι και το πιο σημαντικό είναι ότι δεν υπάρχει μέθοδος. Από την εμπειρία μου στη σχολή, ελάχιστες ήταν οι περιπτώσεις δασκάλων που είχαν μια σαφή κατευθυντήρια γραμμή στην προσέγγιση του θεατρικού υλικού και στον τρόπο μετάδοσής του. Επίσης, ενώ το θέατρο για τον κάτοικο της πρωτεύουσας αποτελεί βασική μορφή ψυχαγωγίας, κάτι τέτοιο δε συμβαίνει στην επαρχία. Εγώ μπορώ να πω πως ήμουν τυχερή που μεγάλωσα στη Θεσσαλονίκη, η οποία έχει έντονη θεατρική δραστηριότητα, χωρίς όμως να μπορεί να συγκριθεί με αυτή της Αθήνας. Η θεατρική παιδεία καλλιεργείται αρχικά στις σκηνές, όπου από την παιδική ηλικία ερχόμαστε σε επαφή με το θέατρο ως θεατές. Εγώ είδα έφηβη μία παράσταση του κ. Θόδωρου Τερζόπουλου, και αποφάσισα ότι θέλω να κάνω αυτό. Δυστυχώς η εμπορευματοποίηση έχει αλλοιώσει αρκετά την «ποίηση του ήθους», με αποτέλεσμα να καταλήγει κάποιες φορές σε εφήμερη διασκέδαση. Παρ' όλα αυτά εξακολουθεί να υπάρχει

αληθινή θεατρική δράση. Θέλω τέλος να τονίσω ότι σε πανελλήνιο επίπεδο έχει συνδράμει πολύ και η θεατρική αγωγή στα σχολεία.

Ο σημερινός καλλιτέχνης οφείλει να είναι πολιτικοποιημένος, κατά τη γνώμη σου;

Ο καλλιτέχνης χρειάζεται να είναι πάντα πολιτικοποιημένος, όπως κάθε άλλος πολίτης μιας οργανωμένης κοινωνίας. Η τέχνη οφείλει να υπηρετεί το «δόγμα» «η τέχνη για τον άνθρωπο». Η αλτρουιστική διάθεση του δόγματος είναι από μόνη της μία πολιτική θέση. Θεωρώ επίσης ότι ο καλλιτέχνης δεν πρέπει να παρουσιάζεται κομματικοποιημένος. Ζούμε βέβαια σε μία δημοκρατική κοινωνία, και ο καθένας έχει δικαίωμα να εκφράζεται και να υποστηρίζει ελεύθερα την οποιαδήποτε άποψη. Θέλει λίγη προσοχή όμως γιατί ο καλλιτέχνης επιδρά στο κοινό μέσω της τέχνης του και το επηρεάζει. Εκεί ελλοχεύει ο κίνδυνος να γίνει στρατευμένη, και να υπηρετήσει συμφέροντα που δεν συνάδουν με το κέντρο της που είναι ο άνθρωπος. Οι καλλιτέχνες οφείλουν να εστιάζουν στον ανθρωπισμό και στη διάδοσή του.

Πώς κρίνεις τη στάση του Νεοέλληνα απέναντι στη φύση;

Από τη μία πλευρά την αναζητούμε ολοένα και περισσότερο, σε μια προσπάθεια διαφυγής από την ασφυκτική πραγματικότητα της πόλης και το τεχνολογικό περιβάλλον που μας περικλείει. Άλλωστε η βιομηχανική επανάσταση που απομάκρυνε τον άνθρωπο από τη φύση, συνέβη στην τελευταία σελίδα της πολυσέλιδης ανθρώπινης ιστορίας. Δεν γίνεται να χαθεί εύκολα μία σχέση ριζωμένη βαθιά στο ανθρώπινο ένστικτο. Από την άλλη πλευρά εθελοτυφλούμε στην καταστροφή της. Λησμονούμε την ύπαρξή της. Έχουμε την ψευδαίσθηση ότι θα μας τροφοδοτεί για πάντα, ότι δεν θα την πλήξει η συσσώρευση αποβλήτων και σκουπιδιών, ότι η αποψίλωση των δασών δεν έχει κόστος, ότι το ηλεκτρομαγνητικό χάος δεν την καταστρέφει σε γενετικό επίπεδο. Αν δε δράσουμε έγκαιρα η φύση θα καταλήξει τοπίο εικονικής πραγματικότητας.

Τι σε ενοχλεί στην εικόνα της πόλης μας;

Δε διανοούμαι ότι σε μία πολιτισμένη και ανθρώπινη χώρα όπως η δική μας, υπάρχουν άστεγοι στους δρόμους. Άνθρωποι αβοήθητοι που η πολιτεία αδυνατεί να φροντίσει, και να τους βοηθήσει να ενταχθούν και πάλι στο κοινωνικό σύνολο. Είναι θλιβερή επίσης η εικόνα των δρόμων με σκουπίδια, ακαλαίσθητες τοιχογραφίες και αφίσες κολλημένες άναρχα σε

σημεία που απαγορεύονται από τον νόμο. Όσον αφορά τώρα στην οικιστική της μορφή, ενώ μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ξεκίνησε μία υψηλής αισθητικής πολεοδομική και αρχιτεκτονική ανάπτυξη, δυστυχώς διακόπηκε κυρίως από την αντιπαροχή, και καταλήξαμε στην τωρινή εικόνα της άσχημης τσιμεντούπολης. Μέσα στο χάος του τσιμέντου υπάρχουν βέβαια ακόμη κάποια σημεία – αισθητικές οάσεις. Η Αθήνα είναι χτισμένη σε μία από τις πιο όμορφες γωνιές της Μεσογείου, και θα μπορούσε να αποτελεί μία πόλη – κόσμημα. Η νύχτα της όμως παραμένει μαγική γιατί αναδεικνύεται η υπέροχη ενέργειά της.

Τέλος, ποια είναι η σχέση σου με τα ζώα; Συμβιώνεις με κάποιο κατοικίδιο;

Αν θέλετε να καταλάβετε τι είναι η ενσυναίσθηση, δείτε μία γάτα!